

INOVÁCIAMI K EFEKTÍVNEJŠEJ SPOLUPRÁCI II

www.eeagrants.org

INOVÁCIAMI K EFEKTÍVNEJŠEJ SPOLUPRÁCI – pohľad na realizáciu projektu

Spolupráca medzi Slovenskom a Ukrajinou má pre obe krajiny kľúčový význam. Mnohé medzinárodné bilaterálne dohody tvoria štandardný rámec pre rozvoj vzájomných vzťahov. Skutočné skúsenosti a príklady z iných krajín však ukazujú, že zatiaľ čo úloha oficiálnych vzťahov na národnej, resp. vládnej úrovni je základným pilierom cezhraničnej spolupráce, aj na úrovni pohraničných regiónov musí existovať rovnocenný partner.

Projekt s názvom „Poskytovanie informácií a implementácia inovačných prístupov v cezhraničnej spolupráci medzi Slovenskom a Ukrajinou“ (CBCo1030) riešený v rámci programovej oblasti „Cezhraničná spolupráca“ si kládol za cieľ zníženie existujúcich bariér cezhraničnej spolupráce navrhnutím odporúčaní podľa vzoru fungujúcej spolupráce severských krajín. Ich implementácia by mala napomôcť k zvýšeniu efektívnosti slovensko-ukrajinskej cezhraničnej spolupráce.

Centrum spoločenských a psychologických vied SAV sa ako prijímateľ podieľal na riešení daného projektu spolu s ďalšími piatimi partnerskými inštitúciami:

1. Inštitút transhraničnej spolupráce (Užhorod, Ukrajina)
2. Orgán samosprávy regiónu Finnmark (Vadsø, Nórsko)
3. ISD Slovensko (Bardejov, Slovensko)
4. Košický samosprávny kraj (Košice, Slovensko)

5. Medzinárodný inštitút transhraničnej analýzy a manažmentu (Užhorod, Ukrajina)

Rozpočet projektu: 222 233 Eur

Projektový grant: 188 898 Eur

Trvanie projektu: máj 2016 – apríl 2017

Miesto realizácie: Košický a Prešovský samosprávny kraj SR, Zakarpatská oblasť Ukrajiny

---

Súčasná cezhraničná spolupráca je výrazným a najmä konštruktívnym zdrojom rozvoja systému medzinárodných vzťahov. Aktívna spolupráca má kladný efekt na riešenie problémov zúčastnených cezhraničných regiónov, vytvára podmienky pre zrýchlený rozvoj prosperity, riadi politiku partnerských krajín k vyrovnávaniu úrovne života medzi rozvinutejšími a zaostalejšími či periférnymi regiónmi.

Tieto skutočnosti potvrdzuje *rozvoj cezhraničnej spolupráce v geopolitickom priestore Karpát*. Rozšírenie Európskej únie otvorilo úplne nové príležitosti pre rozvoj a prehĺbenie tejto spolupráce.

Analýza otázok dynamiky cezhraničnej spolupráce v tejto časti Európy však ukazuje, že jej riadenie si vyžaduje značnú optimalizáciu. V súčasnosti je predovšetkým *urgentné použiť efektívne prostriedky manažmentu*, ako sú: makropolitická koordinácia, štátne ekonomické stimuly či bilaterálna a multilaterálna finančná spolupráca.

Na východnej hranici Európskej únie (EÚ) v Karpatoch *prakticky neexistujú bilaterálne či multilaterálne medzivládne programy cezhraničnej spolupráce s patričným financovaním*. To má *záporný vplyv* na cezhraničné štruktúry, ktoré nedostávajú finančnú podporu z európskych zdrojov. Osud Karpatského euroregiónu je toho dramatickým dôkazom.

Cezhraničnej spolupráci v oblasti Karpát vo všeobecnosti a najmä ukra-

jinsko-slovenskej cezhraničnej spolupráci chýbajú efektívne nástroje makropolitckej koordinácie podpory. Kým v Európe takéto nástroje sú a existuje značné množstvo pozitívnych príkladov spojených s ich využívaním.

Vyhlásenia európskych fór pre cezhraničnú spoluprácu poukazujú na možnosť využitia pozitívnych skúseností severských krajín pri riadení cezhraničnej spolupráce s cieľom posilniť takéto partnerstvo v Karpatskom regióne.

Vedecké štúdie odborníkov sú založené na moderných metodických princípoch skúmania povahy cezhraničných procesov, ako sú kombinácia záujmov subjektov a zapojenie subjektov do svetových globalizačných a glocalizačných procesov.

Význam makropolitických nástrojov pre rozvoj cezhraničnej spolupráce dokazuje činnosť severoeurópskych inštitúcií už viac ako 20 rokov, a to konkrétne aktivity Barentovej euro-arktiskej rady (BEAC) a Regionálnej rady (BRC) založené v roku 1993.

V súlade s cieľom, ktorým je najsť spôsoby zavádzania inovačných mechanizmov cezhraničnej spolupráce medzi Slovenskom a Ukrajinou v karpatskom regióne a vytvoriť novú kvalitu systematickej implementácie existujúceho potenciálu, formulovala skupina odborníkov praktické odporúčania na základe analýzy kľúčových parametrov, ako sú pôvod (genealógia), určenie environmentálnych faktorov, základné charakteristiky a formy rozvoja, hlavné ciele a spätná väzba.

Autori vedeckých štúdií a analýz v rámci projektu, projektový tím:

Marian Gajdoš - odborný garant projektu za Slovensko, CSPV SAV, gajdosm@saske.sk (historik - vo výskume sa venuje českým a slovenským dejinám v 20. storočí, de-

jinám národnostných menšín, histórii Rusínov a Ukrajincov na Slovensku a v strednej Európe a vývoju cezhraničných vzťahov po roku 1945);

Serhij Ustyč - odborný garant projektu za Ukrajinu, ustich_si@ukr.net, riaditeľ Inštitútu transhraničnej spolupráce, profesor na Užhorodskej národnej univerzite, doktor sociológie, mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec.

Richard Filčák - expert za Slovensko, CSPV SAV, progrfil@savba.sk (vo výskume sa zaoberá rozvojevými teóriami a interdisciplinárnym výskumom zameraným na analýzy a rozvojové stratégie v transformačnom procese z perspektívy trvalo udržateľného rozvoja, analýzy environmentálnych trendov v kontexte sociálneho a ekonomického vývoja);

Stanislav Konečný – expert za Slovensko, CSPV SAV, konecny@saske.sk (vo výskume za zaoberá vývojom národnostných menšín, medzietnických vzťahov a národnostnej politiky na Slovensku a v strednej Európe s dôrazom na dejiny Rusínov a Ukrajincov v tomto priestore);

Alexander Mušíka – expert za Slovensko, CSPV SAV a Prešovská univerzita, alexander.musinka@gmail.com (kultúrny antropológ, dlhodo- bo sa venuje problematike Rómov a Rusínov, Ukrajincov prioritne na Slovensku z historického a kultúrne antropológického hľadiska);

Eduard Nežinský – expert za Sloven- sko, CSPV SAV, progenez@savba.sk (vo výskume za zaoberá prog- nózovaním, analýzou krátkodobých časových radov a aplikáciou opti- malizačných techník pri hodnotení eko-efektívnosti a blahobytu);

Zlatica Sáposová – expertka za Slo- vensko, CSPV SAV, saposova@saske.sk, (vo výskume sa venuje proble- matike národnostných menšín žijú- cich na území Slovenska v 20. storočí a národnej politike maďarských vlád a politických elít v 20. a 21. storočí);

Ivana Studená – expertka za Slo- vensko, CSPV SAV, progistu@savba.sk (zameranie na interdisciplinárny výskum v oblasti rozvoja ľudského kapitálu a ľudských zdrojov, analýzy procesov učenia sa na individuálnej a organizačnej úrovni, analýzy trhu práce so zameraním na procesy na firemnej úrovni, strategické analý- zy a návrhy pre tvorbu efektívnych ekonomických politík pre udržateľný

ekonomický a sociálny rozvoj na ná- rodnej a miestnej úrovni).

Lars Georg Fordal – expert za Nórs- sko, riaditeľ Nórskeho Barentsovho sekretariátu v Kirkenes

Rune Gjertin Rafaelsen – expert za Nórsko, starosta samosprávneho re- giónu Sør-Varanger, starosta mesta Kirkenes.

Atle Staalesen – expert za Nórsko, novinár a riaditeľ Independent Ba- rents Observer

Olesia Benčak – projektová manažé- rka za ITC Užhorod, benchak2504@gmail.com

Anna Kalistová – projektová mana- žérka za CSPV SAV, kalist@saske.sk

TÍM EXPERTOV ZA UKRAJINU: Volo- dymyr Prichodko, Dmytro Mirošni- kov, Jevhen Jaščenko, Oleh Pilipen- ko. Sú to skúsení odborníci, ktorí majú dlhoročné skúsenosti z pôso- benia v neziskových organizáciách, v štátnej správe i v oblasti výskumu. Z hľadiska profesného zamerania sa venujú najmä ekonomickým, socio- logickým, právnym a historickým as- pektom cezhraničných vzťahov.

Malý kúsok z analýz...

ANALÝZA BARENTSOVHO MODELU A VÝSLEDKY SKÚMANIA

Expertný tím počas realizácie projektu skúmal príklady spolupráce na východnej hranici EU. Špecificky sa mapoval a analyzoval rozvoj spolupráce na hraniciach medzi Švédskom, Nórskom, Fínskom a Ruskom. Tá prebieha prostredníctvom Barentsovej euro-arktiskej rady (Barents Euro-Arctic Council, BEAC) a Barentsovej regionálnej rady (Barents regional Council, BRC). Pre účely projektu sa využili skúsenosti a know-how oboch rád, ako príklad dobrej praxe a silnú inšpiráciu pre ďalšiu diskusiu o tom, ako inštitucionalizovať a prehĺbiť spoluprácu medzi príslušnými slovenskými a ukrajinskými regiónmi.

Barentsova euro-arktická rada je inštitúcia zriadená ministerstvami zahraničných vecí Nórska, Švédska, Fínska, Islandu, Dánska, Európskej komisie a Ruska. Poskytuje účinnú makropolitickú podporu a riadenie cezhraničnej spolupráce v regióne Barentsovho mora.

Barentsova regionálna rada je inštitúciou zloženou z vedúcich predstaviteľov prihraničných regiónov Nórska, Švédska, Fínska a Ruska. Vykonáva systematickú a úzku spoluprácu prihraničných oblastí pri riešení spoločných problémov v oblasti cezhraničnej spolupráce.

Medzinárodný Barentsov sekretariát je permanentným technickým orgánom zabezpečujúcim riadnu organizačnú podporu multilaterálnej cezhraničnej spolupráce. Sídlo má v nórskom meste Kirkenes.

Nórsky Barentsov sekretariát je stálym výkonným a administratívnym útvarom koordinujúcim cezhraničnú spoluprácu severných provincií Nórska (Nordland, Tromsø a Finnmark), spolu s partnermi v susedných krajinách, pomocou finančných zdrojov Ministerstva zahraničných vecí a iných ministerstiev Nórska, ktoré

pridelujú zdroje špeciálnym grantovým programom v oblasti regionálneho rozvoja, zdravotníctva, kultúry, atď.

Výsledky dlhodobých analýz potenciálu spolupráce a závery z riešenia projektu naznačujú potrebu vytvoriť *špecializované medzinárodne, regionálne a národné štruktúry a orgány* a posilniť záväzky vlád Slovenska, Maďarska, Rumunska, Poľska, Českej republiky, Európskej komisie, ale aj Ukrajiny a pomáhať rozvoju spolupráce. Spoločné vyhlásenie s víziou rozvoja spolupráce by mohlo byť krokom správnym smerom.

Z práce expertov

Výsledkom intenzívnej práce expertov a mnohých pracovných stretnutí členov tímu je vytvorený analytický materiál s názvom „**Od analýz k intervenciám: Inovatívne prístupy k podpore cezhraničnej spolupráce medzi Slovenskom a Ukrajinou**“ ako aj odporúčani s názvom „**Praktické odporúčania a návrhy**“. Všetky tieto výstupy projektu sú dostupné v tlačenej podobe v troch jazykových mutáciách (slovenskej, anglickej a ukrajinskej), ako aj voľne prístupné na

webovej stránke projektu www.cbccinnovations.sk/dokumenty.

Okrem iného sa v nich ako odporúčací krok uvádza **podpora myšlienky uskutočnenia tzv. karpatského summitu, ktorý by vytvoril rámec pre ďalší rozvoj spolupráce**. V záujme posilnenia cezhraničnej spolupráce a vytvorenia jej inštitucionálneho rámca by summit predstaviteľov Slovenska, Maďarska, Rumunska, Poľska, Českej republiky, Európskej komisie a Ukrajiny mohol v prípade konsenzu prijať spoločnú deklaráciu, ktorá by položila základy efektívnejšej kooperácie a definovala záväzky týkajúce sa jej podpory a rozvoja.

Odporúčaním je tiež možnosť vytvorenia špecializovaných medzinárodných regionálnych inštitúcií, resp. orgánov cezhraničnej spolupráce:

■ **Karpatské fórum spolupráce** - orgán ministerstiev zahraničných vecí zúčastnených krajín - pre makropolitickú podporu a regulovanie cezhraničnej spolupráce.

■ **Karpatské regionálne fórum** – orgán predstaviteľov prihraničných regiónov – pre systematickú konkrétnu spoluprácu prihraničných oblastí, jej riadenie a riešenie možných problémov.

■ **Medzinárodný karpatský sekretariát** – stály orgán zástupcov zúčastnených krajín – pre organizačnú a technickú podporu mnohostrannej cezhraničnej spolupráce.

Konečným cieľom by mohlo byť vytvorenie nadnárodnej štruktúry v karpatskom regióne (Slovensko, Maďarsko, Rumunsko, Poľsko, Česká republika a Ukrajina) a na základe skúseností severoeurópskej cezhraničnej spolupráce a jej inštitúcií pripraviť, resp. zaviesť do praxe jej optimálnu formu. V porovnaní s Barentsovou euro-arktickou radou by úloha Európskej komisie mohla byť zásadnejšia a v konečnom dôsledku by mohla viesť k štatútu člena v navrhovaných inštitucionálnych štruktúrach.

Vzhľadom na analýzu doterajších skúseností a príklady osvedčených postupov je zrejmé, že inštitucionalizovaná, plánovaná a prakticky orientovaná spolupráca medzi Slo-

venskom a Ukrajinou by mohla pomôcť zvýšiť jej úroveň, zlepšiť koordináciu medzi rôznymi iniciatívami a naštartovať pokrok v pohraničných regiónoch na oboch stranách hranice.

Výsledky zo štúdia škandinávskych skúseností a možností rozvoja spolupráce indikujú **tri hlavné smery potrebných intervencií:**

- 1. Rozvoj širšieho rámca spolupráce v karpatskom regióne,**
- 2. Aktívna podpora vlád Ukrajiny a Slovenska, ako aj inštitúcií Európskej únie,**
- 3. Prechod od ad-hoc projektov a iniciatív ku koordinácii a stabilizácii systematickej spolupráce.**

„GRANTY EHP A NÓRSKA
– SPOLUPRÁCOU K SPOLOČNÝM
HODNOTÁM“

Granty EEA a Nórske granty predstavujú príspevok Islandu, Lichtenštajnska a Nórska k zníženiu ekonomických a sociálnych rozdielov a k posilneniu bilaterálnych vzťahov v rámci 16 krajín EÚ v Strednej a Južnej Európe a Baltských krajín.

Odporúčania projektového tímu v skratke:

I. STRATEGICKÝ RÁMEC A MEDZINÁRODNÁ PODPORA

I.1 Strategický záväzok a podpora karpatského regiónu

I.2 Rozvíjanie slovensko-ukrajinskej spolupráce v rámci posilňovania Európskej únie a v kontexte rozvoja karpatského regiónu

I.3 Aktívnejšia úloha Slovenska v rámci domácej politiky a Európskej únie

I.4 Podpora rozvoja spolupráce zo strany ukrajinskej vlády

I.5 Prenos poznatkov z Barentsovej euro-arktiskej oblasti: Učenie sa od najlepších

I.6 Hľadanie trvalo udržateľných rie-

šení: Smerom k inštitucionalizácii spolupráce

II. TECHNICKÉ A PRAKTICKÉ ODPORÚČANIA

II.1 Rozvoj na základe miestnych poznatkov a skúseností: Hľadanie synergie v rozmanitosti

II.2 Podpora stratégie a právneho rámca

II.3 Diverzifikované financovanie a podpora: Spolupráca ako aktívum, nie pasívum

II.4 Zapojenie občianskej spoločnosti
II.5... o ďalších odporúčaní ako aj o inštitucionalizácii spolupráce sa dočítate v samotnej publikácii „Praktické odporúčania a návrhy“ alebo na webovej stránke www.cbccinnovations.sk

PROJEKTOVÉ AKTIVITY

14. október 2016 (Košice) – tlačová konferencia a úvodná prezentácia projektu za účasti médií, splnomocnenca Magistrátu mesta Košice pre cezhraničnú spoluprácu – Eduarda Bureša a ukrajinských partnerov.

28. október 2016 (Užhorod) – tlačová konferencia a úvodná prezentácia projektu organizovaná ukrajinským partnerom – Inštitútom pre cezhraničnú spoluprácu.

08. – 12. november 2016 (Kirkenes) – delegácia zástupcov ukrajinského partnera a **08. – 11. marec 2017** (Kirkenes) – riešitelia z CSPV SAV, navštívili mesto Kirkenes v Nórsku, aby sa tam stretli so zástupcami Medzinárodného Barentsovho sekretariátu, Nórskeho Barentsovho sekretariátu i starostom samosprávneho regiónu Sør-Varanger - Rune Rafaelsenom

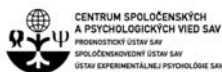

16. – 17. marec 2017 (Stará Lesná) - medzinárodná konferencia k výsledkom projektu za účasti všetkých projektových partnerov zo Slovenska, Ukrajiny a Nórska.

...informácie o ďalších projektových aktivitách sú uvedené na stránke www.cbcinovations.sk

Partneri projektu:

Centrum spoločenských a psychologických vied SAV,
Šancová 56, 811 05 Bratislava
telefón: +421 (2) 524 950 62
www.cspv.sav.sk

Inštitút transhraničnej spolupráce, Sobranecká 137, Užhorod, Ukrajina
telefón: (+38095) 159 16 68

Finnmark fylkeskommune (Finnmark County Administration)
Fylkeshuset Postboks 701, 9815 Vadsø, Norway

ISD Slovensko
Mikulovská 9
085 01 Bardejov

Košický samosprávny kraj
Námestie Maratónu mieru 1
042 66 Košice

Užhorodská miestna občianska organizácia
„Medzinárodný inštitút transhraničnej analýzy a manažmentu“
Sobranetská 137, 88000 Užhorod, Ukrajina

www.cbccinnovations.sk
email: cbccinnovations@gmail.com

Projekt je financovaný z grantu Nórskeho kráľovstva
prostredníctvom **Nórskeho finančného mechanizmu**

Spolufinancované zo štátneho
rozpočtu Slovenskej republiky